

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 264

נצבים - ראש השנה

חמור. ואם כן, יש לדקדק, הלא לכאורה היה לו לומר "הוסיף פשע על חטא!"

מקור הבטוי בדברי התרגום אונקלוס על הפסוק שלפנינו: "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה ליי" - "ויחשב בליבה למימר שלמה יהי ליי", "כי בשרירות לבי אלך" - "ארי בהרהור לבי אנא אזל בדילי", "למען ספות הרוה את הצמאה" - "לאוספא לה חטאי שלותא על זדנותא", דהינו שיוסיפו לו חטא על פשע.

ופרוש הענין כבר מבאר בדברי רש"י: "למען ספות הרוה" - לפי שאוסף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם, וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל". כלומר, על החטאים שחטא האדם בשוגג עוד היה הקב"ה מוחל לו, אך כיון שהאדם לא הסתפק בהם אלא גם הוסיף ופשע במזיד כנגד ה' - מה עושה הקב"ה? כשבא להענישו, הוא מוסיף על אותם פשעים גם את החטאים שחטא האדם קדם לכן ומענישו על הכל יחד.

נמצא לפי זה, כי מטבע-הלשון "הוסיף חטא על פשע" מתיחס לקב"ה, שהוא מוסיף על פשעי האדם גם את החטאים שחטא קודם לכן ומענישו על הכל. אך אם רוצים להשתמש במטבע-לשון זה בהתיחס למעשי האדם, נכון יותר לומר "הוסיף פשע על חטא" - שלאחר שחטא האדם בשוגג הוסיף עליו פשע במזיד.

"ושבת עד ה' אלקיך" (ל, ב)

אדם החוזר בתשובה מאהבה, עוונותיו הופכים לזכויות.

מספרים על רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שעמד פעם עם פושע אחד, ודבר על לבו שיחזור בתשובה. אותו פושע לא התלהב במיוחד מלשנות את כל אורח חייו, וגם סבר שעם כל כך הרבה חטאים שצבר, אין לו כבר הרבה סכויים לגן עדן.

אמר לו רבי לוי יצחק: "אתה תהיה אדם גדול מאד, ושכרך יהיה רב, הרבה יותר משכרי".

"איך זה?" תמה אותו חוטא, "אולי הרב לא יודע בדיוק את היקף החטאים שלי..."

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" (כט, ט)
זה שאמר הכתוב (משלי יב, ז) 'הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמד' (מדרש תנחומא פ' נצבים סי' א) בספר "תכלת מרדכי" הובא בשם המגיד הקדוש ר' מיכל מז'לוטשוב זצ"ל:

בתפלת 'נשמת כל חי' אנו אומרים: "וכל קומה לפניך תשתחוה". האדם השלם, גם כשעומד זקוף - הוא משתחוה לפני הקב"ה, שכן עצם הדבר שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים ועול מצוות, ויש בו יראת שמים ויראת חטא, בזה הוא משתחוה לקב"ה.

לעמת זאת הרשע, גם כשנראה שהוא משתחוה - בעצם הוא אינו משתחוה, כנאמר (ישעיה כט, יג): "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני". הנביא הרי אומר בשם ה': "הכזה יהיה צום אבחרהו... הלכך כאגמן ראשו!", כלומר, האם להשתחויה מעין זו התכון הקב"ה? ודאי שלא. הקב"ה רוצה שאדם ישתחוה באמת, בפנימיות נפשו, לא בגופו בלבד.

לפי זה יש לפרש את הפסוק במשלי, כך: "הפוך רשעים" - אם נהפוך את הרשעים כך שיעמדו על הראש, האם זאת נקראת השתחויה? "ואינם" - ודאי שלא. "ובית צדיקים יעמד" - הצדיקים, לעומת זאת, גם כשהם עומדים - עמידתם נחשבת להם כהשתחויה.

זהו גם הקשר לפסוק הפותח את פרשתנו: "אתם נצבים היום" - למרות היותכם עומדים, הנכם "לפני ה' אלקיכם", משתחווים וכפופים לפניו יתברך.

"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה" (כט, יח)

אמרו חז"ל (יומא לו ע"ב): "פשעים - אלו המרדדים, לכל חטאתם" - אלו השגגות".

והנה, ישנה מטבע-לשון הרווחת אף בספרים הקדושים: "הוסיף חטא על פשע". כוונתו לומר: אם האדם היה חוטא איזה חטא קל בשוגג - ניחא, אך האדם לא הסתפק בכך ולא זו בלבד שחטא חטא בשוגג, עוד הוסיף להרשיע ופשע ומרד בקב"ה בעוון

השיב לו רבי לוי יצחק מברדיטשוב: "אני מנסה לקיים מצוות, משתדל ומתאמץ, אך בא היצר ומנסה להכשיל אותי, ואז לפעמים יש לי 'נגיעות' בעשיית המצוה - אני עושה קצת בשביל כבוד, קצת להנאתי, אולי בשביל כסף. לא קל לקיים מצוה 'לשמה'. אתה עברת כל כך הרבה עברות 'לשם עברה', ואם אתה תחזור בתשובה מאהבה, כל העוונות האלו יהפכו להיות לשם מצוה, ויהיו לך זכויות - כאילו הצלחת לקיים מצוות רבות בכוונה אמתית, לשם שמים!..."

על פי זה מבאר ה"נפש יהונתן" את האמור בהמשך (פסוק ה): "והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, והיטבך והרבך מאבתיך". כלום יהיו אז ישראל טובים יותר מאבותיהם, הן אבותיהם צדיקים גדולים היו? אלא שהאבות עשו מצוות רבות, ועברות רבות לא היו להם. הבנים היו בדרגה נמוכה יותר, ועברו עברות, אך מאחר שיחזרו בתשובה שלמה מאהבה, יהפכו כל זדונותיהם לזכויות, וממילא יהיו להם זכויות רבות מאד, יותר מאשר לאבותיהם הצדיקים.

ובספר "נחמד מזהב" מביא את דברי הגמרא (שבת קנה ע"ב): "אמר רב פפא: לית דעניא מכלבא, ולית דעתיר מחזירא" [-אין יותר עני מכלב, ואין יותר עשיר מחזיר]. פשטות הדברים, על פי דברי רש"י, שכלב נזון מבשר, ואינו אוכל סוגי מזון שונים, ולכן רעב הוא תדיר. החזיר, לעמת זה, אינו בררן גדול, כל מאכל טוב עבורו. הוא מוכן לאכל גם זבל, וזבל יש בדרך כלל מספיק. אף בני אדם נותנים לו מזון רב. לכן החזיר 'עשיר', לעולם אין לו מחסור באוכל.

אך דורש ה"נחמד מזהב": אין יותר עשיר מחוזר - מאדם שחוזר בתשובה, משום שיש לו זכויות רבות מאד, מכל העוונות שעליהם חזר בתשובה שלמה מאהבה.

"והותירך ה' אלקיך בכל מעשה ידך וגוי לטובה, וגוי כי תשוב אל ה' אלקיך" (ל, ט-י)

הקב"ה מציע לפנינו אפשרות כבירה - שהכל יתהפך לנו לטובה. שום צרה לא תהיה, שום בעיה לא תתעורר, ובלבד ש"תשוב אל ה' אלקיך", האין זו הצעה כדאית מאד? וכי יש מי שיסרב לה? היעלה על הדעת? והקב"ה אינו מסתפק בהצעה יבשה, בדיבורים על הנייר - אם תעשו תרויחו, אם לא תעשו תפסידו.

אבינו שבשמים עומד ומתחנן בפנינו שנחזור אליו ונעשה את מצוותיו כראוי, כדי שתהיה בידינו את הזכות לחיים טובים ומאושרים. וכך אמרו חז"ל בגמרא במסכת עבודה זרה (ה ע"א):

"תנו רבנן, אם בחקתי תלכו, אין אם אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר לו עמי שמע לי, כמעט

אויביהם אכניע. ואומר, לוא הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך, ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך כמעתי". אדם שחשבון הבנק שלו עומד בחובה, ובא אליו מנהל הבנק ואומר לו: "יש לי בקשה מאד חשובה, ואם תמלא אותה, אני הופך לך את המצב בחשבון מחובה ליתרה" - האם הוא לא יקום מיד ויקיים את בקשתו של המנהל!?

והנה, בדיוק כך מתחנן ואומר לנו הקב"ה: "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו" ואז יבוא עלינו שפע של ברכה ברוחניות ובגשמיות. "זדונות נעשים כזכויות". וכך מסביר רבי יוסף חיים מבגדד בספרו "בן יהודע" את דברי הגמרא, על פי מאמר הנביא ישעיה (מ, כז): "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפטי יעבור. הלא ידעת אם לא שמעת" וגוי. הקב"ה אומר: "למה תאמר וגוי נסתרה דרכי מה'" וכי סבור הנך שלקב"ה לא אכפת איך אתה מתנהג? ודאי שאכפת לו, והראיה היא: "הלא ידעת, אם לא שמעת"? וכי לא ידעת, וכי לא שמעת שהוא מתחנן ואומר: "אם", "אם בחקתי תלכו"?

נשוב אפוא בתשובה מאהבה, והקב"ה יהפך לנו את הזדונות לזכויות (יומא פג ע"ב), ואת הכל לטובה.

ראש השנה

מוצאי השבת האחרונה של השנה

מובא בספר "מעשה רב": הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, היה נשמר עד מאד מלקבל מתנת ממון מאחרים. אך לא רק מכך היה נזהר, אלא אפילו ממתת פחותה מזו.

פעם, במוצאי שבת שמתחילים לומר 'סליחות', הלך ברחוב, ופגשה אותו קבוצה של יהודים אשר ברכו אותו בברכת 'שבוע טוב'. השיב להם בברכת 'שנה טובה'.

המשיך ר' יוסף חיים בדרכו, וממרחק כמה פסיעות, שב על עקבותיו, ותקן את ברכתו להם: "שנים טובות".

לתמיהתם השיב: "כאשר אדם מקבל דבר מה, עליו להשיב בכפל כפלים. לפיכך, מי שמתברך ב'שבוע טוב' ישיב ב'שנה טובה' - וכך אכן עשיתי. אולם לאחר מעשה התבוננתי וראיתי, כי אתם ברכתם אותי בשבוע שלם, ואלו ברכתי לכם תסתיים, באמצע השבוע, בראש השנה החדשה, נמצא אם כן שעודני בעל חוב, לפיכך שבתי על עקבותי, לברככם בשנים טובות..."

כדלים ורשים דפקנו דלתך

מובא בספר "חדושי אגדות - טל השמים": פלא עצום הוא, כיצד יתכן שעם ישראל שהיו במדרגה נחותה ושפלה כל כך והגיעו עד מ"ט שערי טמאה, יתעלו ויתרוממו למדרגה נשגבה ועליונה עד שזכו לגלוי שכינה ולקבלת התורה הקדושה בהר סיני!?

כאשר האדם איננו מודע למצבו השפל וחי בעולם של דמיון ומקסם-שוא וסבור כאלו מצבו איתן, הרי לעולם לא יצליח להחלץ ממצבו. הדבר הראשון הנדרש מן האדם הוא - לבחון את עצמו במבט נכון ולהיות מודע למצבו האמתי! וכפי שמובא בשם החוזה מלובלין שאמר, כי רשע שיודע שהוא רשע - נחשב יותר מצדיק שיודע שהוא צדיק...

ולפי זה יש לומר, שעל ידי שעם ישראל ידעו והכירו את מעוט ערכם ופחיתותם - זה גופא סייע להם להחלץ מטיט היין שבו היו שקועים ולהתרומם למדרגות גבוהות.

זהו שאומר הנביא (יחזקאל ט"ז, ז'): "ותבאי בעדי עדיים... ואת ערם ועריה". "ותבאי בעדי עדיים" רומז להר סיני, כמו שנאמר (שמות ל"ג, ו') "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". ובזכות מה זכו לבוא להר סיני? - כי ידעו והכירו בעצמם ש"את ערם ועריה".

וכך גם בימי הרחמים והסליחות, כאשר אנו באים אל ה' ומתחננים לפניו שישלח לנו על חטאותינו, אנו אומרים: "לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, כדלים וכרשים דפקנו דלתיך". ולכאורה, אם חסד ומעשים אין בנו ואנו 'כדלים וכרשים', על מה אנו נסמכים בבואנו לפני ה' לבקש סליחה ומחילה על חטאותינו?

התשובה לכך: עצם ההכרזה כי "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך", דהיינו עצם הדבר שאנו מודעים לאפסיותנו ודלות ערכנו, יש בה כדי לחלץ אותנו ממצבנו השפל ולרומם אותנו למדרגות גבוהות.

זאת ועוד: כאשר אנו מודעים לשפלות ערכנו ומכריזים לפני ה' כי אנו דלים ורשים ואין לנו משל עצמנו מאומה - או אז יודעים אנו שאיננו יכולים להתלות על עצמנו ולהסתמך על זכויותינו, ובמצב זה אנו משליכים כל ייבנו אך ורק על רחמי ה' וחסדיו. ובזכות זו סולח לנו ה' על חטאותינו.

כהודעת לענו מקדם

בראש השנה אנו נסמכים בתפלתנו על דרך התפלה והתשובה שהורה ה' למשה רבנו. "הראה לו, למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישאל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם" (ראש השנה יז, ב). אך ישנה כאן הדגשה חשובה: מדוע הראה ה' את דרכי תשובתו למשה? מה היתה מעלתו המיוחדת שבגללה זכה לכך? ענותנותו! "כהודעת לענו מקדם". מכל מעלותיו של משה, זו היתה מעלתו המיוחדת שמכוחה זכה שילמדו ה' לדורות דרך התשובה.

צא וראה גדל ענותנותו של משה, אשר התורה העידה עליו: "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג).

ולכאורה תמוה, כיצד יכול היה משה רבנו להיות עניו, הרי הוא היה בחיר ה', הגדול והמרומם שבעם ישראל?

אומר רבי זלמן סורוצקין: משה רבנו חשב בלבו: אין זו רבותא גדולה בכך שנתעליתי ונתרוממתי, הרי זכיתי להיות ארבעים יום בשמים, להסתופף בצל השכינה וללמד תורה מפי הגבורה. אלו להם היה 'רבי' כמו שהיה לי יכלו, גם הם להיות כמוני ויותר ממני!... זו היתה ענותנותו הגדולה של משה.

כלומר, ענוה איננה אי הכרה בערך עצמו. אלא, משה רבנו ידע בדיוק שאין עוד אחד כמוהו בעם ישראל. אלא שלפי ענותנותו הבין שגם אין אף אחד שקבל כאלה אפשרויות, וכל אחד אחר שהיה מקבל את אותן אפשרויות היה מגיע ליותר ממנו.

התורה מעידה על משה רבנו שהיה עניו מכל אדם. אין זה תאור סתמי של מדותיו, אלא, התורה באה להשמיענו כי עובדת היותו עניו היא עצמה הסבה שהוא נהיה משה רבנו.

וכך מובא ב"ספר החיים" לרבי חיים אחי המהר"ל, וזה לשונו:

"אבל לא כן זרע יעקב, זרע אמונים, שהם תלמידים המקשיבים לכל הזקנים שבהם, כדי לקבל את האמת. ואפילו הגדולים שבהם לא נקראו רק 'תלמידי חכמים'. למה 'תלמידי'? לפי שאינם מחזיקים את עצמם רק כתלמידים זה לזה. וכן התורה שבעל פה נקראת 'תלמוד', מן הטעם שאמרנו: לומדים כל הזמן. ולא עקרי יסודי התורה והמצוות פרושיה וטעמיה לבד הם על פי קבלה, אלא גם כל המדות הטובות וההנהגות הישרות לא יסדו אבותינו מדעת עצמם, רק הכל היה על פי האבות הראשונים הקדושים, איש מפי איש, עד משה רבנו עליו השלום. ולזה סמכו משנת 'משה קבל' להקדמת מסכת אבות. למה? לומר שגם אותה מסכת הוא על פי קבלת האבות אף על פי שאינה מדברת אלא מן המדות הישרות. ואף משה רבנו עליו השלום שהיה אבי כל החכמים, לא נקרא 'רבנו משה' אלא 'משה רבנו', להגיד שלא החזקנו את תורתו כתורת אמת בשביל רב התחכמותו, אלא רק מפני שהיה עניו מכל האדם, ולא החזיק את עצמו רק כמשה בעלמא, לכן נהיה 'רבנו'. בגלל שהוא משה - הוא 'רבנו'!"

אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו
מובא בספר 'לב אליהו' בהערותיו של הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל:

מלים אלו: "אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו", הן בעצם בקשתו של אהרן הכהן ממשה, כמבאר בפסוקים (במדבר יב, יא).

ויש להתבונן, ממה נפשך, הרי אהרן עצמו, באומרו "אשר נואלנו ואשר חטאנו", מודה למשה שהיה כאן חטא. מה, אם כן, פשר בקשתו: "אל נא תשת עלינו חטאת"? וכי בקשתו ותרנות היא זו?

ונראה, על פי דבריו הנפלאים של הספורנו על הפסוק: **"ויחר אף ד' בם וילך"**, כלומר: הקב"ה כעס עליהם שלא נכנעו תכף, ולא נהגו בזה כמו דוד המלך ע"ה, אשר "יבבוא אליו נתן הנביא וכו'", מיד אמר: "חטאתי", ואז הודיעו הנביא: "ד' העביר חטאתך לא תמות".

זהו שאמר אהרן הכהן: "אשר נואלנו" - אחרי "אשר חטאנו", והיה לנו להכנע מיד ולומר "חטאנו" - ולא אמרנו, וחטא זה - מבקשים אנו שלא תשת עלינו, כי אנו נכנעים כעת ומתוודים.

זה גם הודוי שאנו מתוודים, לא רק על החטא שחטאנו פעם אחת, אלא על הכסילות ששנינו באוולתנו, והינו "אשר נואלנו" לחטא פעם שניה - את אשר כבר חטאנו, ובזה הרי הענש גדול יותר, ועל כך אנו מבקשים: "אל נא תשת עלינו חטאת וכו'", "כנ"ל.

"עננו יודע יצר עננו, עננו כובש כעסים עננו"

מה הקשר בין שני הכנויים: "יודע יצר" ו"כובש כעסים"?

מבאר זאת רבי שאול בראך זצ"ל בספרו "גבעת שאול" על פי המעשה הבא: רבי חיים ויטאל סיפר, כי שאל פעם את האר"י ז"ל כיצד יראו הדורות הבאים אחריהם, אם כבר בדורם ישנה "ירידת הדורות... מי יודע מה תהיה ההשפעה בעוד דורות?

השיבו האר"י ל: "הדורות ירדו וירדו ויוסיפו לרדת, ויצר הרע לפני ביאת משיח יהיה חזק ביותר. בגלל כוחו הרב והשפעתו העצומה על אנשי הדור, ייחשב כל מעשה טוב, ולו הקטן ביותר - כמו מעשה גדול של דורנו! כל מצוה תהיה נחשבת בשמים ומשקלה יגדל מאד מאד!" על כן מבקשים אנו: "עננו יודע יצר עננו". אתה, רבונו של עולם, יודע הרי את כחו ותקפו של היצר, אשר על כן, כובש כעסים הנך, ולכן פונים בלשון: "כובש כעסים עננו..."

תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה

שעות ספורות לפני ראש השנה. היום בו הולכים לפגוש את המלך הגדול, המלך שלנו. אותו אנו מכתירים ב: "אין נסתר מנגד עיניך". הכל יעמוד לפניו יתברך למשפט. אנו פוחדים. חלים כמבכירה. חפצים בחיים,

ורוצים לעשות הכל כדי לזכות בהם. מה עושים? במה נבוא לפני המלך הגדול? אי אפשר לומר שמצבנו שפיר. כלל וכלל לא! אנו מוקפים בגזרות קשות. אי אפשר לאמוד את מספר החולים. האם יש מקום בעולם שיודעים כמה חולים ישנם לא עלינו? אולי במשרד הבריאות?! לא!

בבתי הצדיקים, אצל גדולי הדור יודעים לספר ולספר... האדמו"ר מויז'ניץ התבטא ואמר פעם, שביום שהוא לא שומע על סרטן חדש, הוא יום טוב אצלו! ברחובות ניתן לראות קריאה של "עזר מציון", בה כותב רבי חיים קניבסקי: "...ולאחרונה התרבו המחלות הקשות לא עלינו". אם הוא כותב כך, הוא יודע. אנחנו לא יודעים, אחד שומע על מקרה זה, והאחר שומע על מקרה נוסף, אבל גדולי הדור רואים הכל, ואם הם אומרים כך - הם יודעים. מצבנו לא טוב.

ימים אחרונים לפני ראש השנה יש עוד הזדמנות לתקן. לפני בא יום ה', ואם לא עכשיו - אימתי...

המלך

מנהג ישראל ששליח הצבור מנגן בנעימה לפני תיבת "המלך", וכאשר הוא מגיע אליה מרים את קולו וצועק - "המלך"!

ב"ספר החיים" מסבר טעמו של מנהג זה על פי המשל הבא:

שודדים תפסו אדם, ונטלוהו עמם כדי שיהיה להם לעבד. בדרכם אל מקום מחבואם עברו השודדים בעיר גדולה, והנה בכרך העיר קול המולה נרגש: המלך ושירתו עוברים במקום!

השבוי אשר הבין את ערכה של ההזדמנות הנפלאה שנקרתה לפניו, הרים את קולו, וזעק אל המלך שיצילהו מידי השודדים. מיד נשא המלך את עיניו כדי לראות מיהו הצועק, והשודדים, אשר הבינו כי בעוד רגע קט, יצוה המלך על חיליו לעצורם, עזבוהו בבהלה ונתערבו בהמון...

כך גם אנו, אשר כל השנה תפוסים ושבוים בחבלי היצר הרע המושך אותנו לאבדון. בראש השנה, בראותנו את המלך עובר, כפי שאומר ישעיה הנביא (נה), ו: "קראוהו בהיותו קרוב", מיד אנו פונים אליו שיצילנו מידי היצר הרע, וזועקים: "המלך"!

